

ZAVLJENJE IN SVET

T E D E N S K A R E V I J A

ŠTEV. 3

KNJIGA 23.

(LETO XII)

V LJUBLJANI, 17. JANUARJA 1938.

PLESALKA ITA (Marika Roakk)

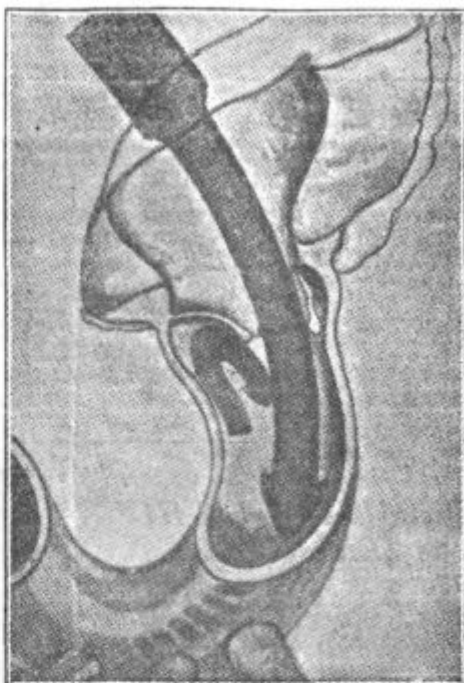
ŽIVLJENJSKI TOK

»VARNOSTNA STRAŽA« V KRVI — MOTOR ŽIVLJENJA — UMETNO SRCE

Kri je življenjski tok, ki se ne-
prestano pretaka skozi naše te-
lo ter preskrbuje vse organe in
staničje s hrano, da morejo
opravljati svoje delo. Štiri do
pet litrov tega življenjskega
soka kroži po človeških žilah. Kri ni
enotna tekočina, kakor je n. pr. voda,
temveč sestoji iz dveh sestavin: iz re-
snične tekočine, iz krvne plazme in iz
krvnih telesc, ki plavajo v plazmi in ki
jih vsebuje kri v velikih množinah. V
enem samem kubičnem milimetru je 4.5
do 5 milijonov rdečih in okoli 7000 be-
lih krvnih telesc. Skupno je v krvi 25
do 30 tisoč milijard rdečih in 50 milijard
belih krvnih telesc. Rdeča krvna telesa
dajejo krvi njeno rdečo barvo ter skrbе
za to, da pride kisik iz pljuč v sleherno
stanico telesa. Vsako rdeče krvno te-
lesce predstavlja tako rekoč majčkeno
vrečico z vodo in rdečim barvilom (hä-
moglobin). Vrečica se napolni v pljučih
s kisikom, ki ga v nekaj trenutkih poz-
neje odda staničju, istočasno pa sprej-
me ogljikovo kislino. Rdeča krvna telesa
se neprestano v telesu uničujejo ter
zmerom znova v možgu proizvajajo. V
teku enega leta tvori vsak izmed nas
okoli 30 kg rdečih krvnih telesc, to je
vsako sekundo našega življenja okoli 10
milijonov novih krvnih telesc.

Bela krvna telesa imajo vlogo »var-
nostne straže« v telesu. Predstavljajo
posebna živa bitja ter imajo predvsem
nalogo zatirati vse sovražnike telesa ka-
kor n. pr. onesnaženje, bakterije itd.
Imajo različne oblike in so najsamos-
tojnejše stanice organizma: morejo se
gibati samostojno ter se lahko splazijo
povsod — tudi skozi žilno ostenje —
da takoj poiščejo vsako nevarnost. Po-
sebna vrsta teh stanic se mora v sili celo
popolnoma spremeniti: odpovejo se svo-
jemu »svobodnemu življenju« ter se na-
selijo na rani, kjer napravijo tkivo, ki
prevleče ranjeno staničje z brazgotino.

V splošnem nam odkriva različno se-
stavino krvi in naravo krvnih telesc
mikroskop (drobnogled). Toda tudi brez
tega pripomočka lahko dobimo pregled
o krvni sestavi. Pustimo kri, ko je za-
pustila žilo, nekaj minut v miru in vi-
deli bomo, da se je strdila. Pri tem ima
odločilno vlogo neki drugi sestavni del
krvi — tako imenovana »krvna plo-
ščica«. Te ploščice proizvajajo snov za
strditev krvi. S tem se ranjene žile za-

Slika kaže prehod srčnega prekata v
glavno odvodnico. Kakor pri vsaki
črpalki so tudi tu ventili, ki se za-
pro (manjša puščica) takoj po vsa-
kem utripu (velika puščica)

pro in tako je mogoče, da nismo vselej
v nevarnosti izkrvavitve, kadar se ra-
nimo. Če po nekaj urah pogledamo str-
jeno kri, vidimo, da se je razdelila v dva
dela. Na dnu je zdaj precej trd rdeč za-
mašek, nad njim pa rumenkasta teko-
čina. Zamašek tvorijo krvna telesa,
nad njim je pa krvna tekočina, ki se
imenuje brez strnjene snovi serum.

Sestavljena iz vseh mogočih kislin, so-
li in hraniv, iz majčkenih množin kovin
in iz izločitev žlez z notranjo sekrecijo
— to so tako zvanj hormoni — ter še iz
mnogih drugih snovi, predstavlja kri
pravi življenjski tok, ki se s pomočjo srca
neprestano vali skozi telo. Vse žleze
pošiljajo svoje sokove v kri, vsi organi
prejemajo iz nje prav one hranilne sno-
vi, ki so jim potrebne za njih posebne
funkcije. Dogodki, ki se v neprestanem
izmenjavanju med krvjo in staničjem
odigravajo, so tako ogromno raznovrst-
ni in komplicirani, da jih znanost do-
cela še ni mogla proučiti in pojasniti.
Saj ne poznamo niti še natančnih sesta-

vin mnogih snovi, ki stalno krožijo v krvi Vsak organ, vsako staničje našega telesa je tako rekoč posebna pokrajina s svojim lastnim okoljem, ki ga ustvarja kri in iz katere prejema vse hranilne snovi kakor tudi »gradivo« za nove stanice ali za popravo uničenega staničja.

»Motor«, ki nenehoma pošilja kri po žilah, je srce. Njegovo delo je čudovito. V sedemdesetih letih more črpati 25 milijonov litrov krvi, brez reparature, brez nadomestnih delov in brez vsakega najmanjšega počitka. In ta motor ni večji od moške pestil Normalno »poganja« štiri litre krvi na minuto, če treba pa tudi dvajset litrov!*

Kako je mogoče, da kri, ko se srce znova odpre, ne teče nazaj in se združi s krvjo iz nasprotni smeri? Ker ima srce ventile, deloma prav take, kakor jih imajo naše črpalke. To velja n. pr. za ventil v izlivu aorte (žile odvodnice). Toda srce ima še drugo vrsto ventilov. Ti

* Glej »Srce je čudovita reč« Zis knj. XXI., str. 242.

so med preddvorji, zbiralnimi kotlicami za naslednji krvni val, in med prekati ter so spet drugače zgrajeni, ker morajo vzdržati povečani pritisk.

Prekooceanski letalec Lindbergh je pred kratkim skupno z znanim ameriškim fiziologom Aleksom Carrelom konstruiral mehanično srce, v katerem utripa sintetična kri prav tako kakor v živem telesu. S pomočjo tega umetnega srca so v zadnjih mesecih ohranili pri življenju celo vrsto živalskih organizmov, ki so jih opazovali skozi steklo. Tako so n. pr. izrezali mrtvi mački neko žlezo ter jo priključili umetnemu srcu. Stanice tega organa so rastle naprej, kakor da so v živem telesu, izločevale so sokove itd. Iz živalskega telesa vzeti organ polože v aparat, ki ne predstavlja samo srca, temveč istočasno tudi ves krvni obtok v steklu. S piinskim pritiskom se sintetična kri preteka po steklenih žilah ter se s pomočjo posebne precejalne naprave, ki deluje kakor ledvica in pljuča, vedno znova čisti.

Po razpravi dr. H. Wolterecka — do

A N D A L U Z I J A

Španski pisatelj JOSE ORTEGA Y GASSET je napisal knjigo »Srečna in nesrečna zvezda«, iz katere priobčujemo naslednje poglavje:

Andaluzijec živi v razkošni deželi, ki prinaša ob majhnem trudu krasne sadove. Poleg tega je podnebje tako milo, da človek ne potrebuje mnogo teh sadov za svoj obstoj — živi kakor rastlina, ki se tudi samo le deloma preživlja od zemlje, ostalo pa sprejema od toplega zraka in dobrodejne svetlobe. Če bi hotel Andaluzijec nekaj več od golega življenja, če bi imel smisel za tveganje in učinkovito delo, bi moral, četudi bi živel v Andaluziji, boljše jesti, kar pa bi zahtevalo od njega večji napor sil. Toda s tem bi bila dana življenju rešitev, ki je andaluzijski naravnost nasprotna. Dokler menimo, da smo rekli o Andaluzijcu vse, če mu očitamo pohajkovanje, nismo vredni, da proniknemo v nežne skrivnosti njegove duše in kulture.

»Pohajkovanje« je hitro izrečeno, čeprav je dolga beseda. Toda Andaluzijec je lenaril štiri tisoč let in se mu ne godi slabo. Namesto da bi to dejstvo obravnavali s pedantsko kretinjo učitelja in dali prastaremu ljudstvu predikat »lene

kot šolsko spričevalo, odprimo rajši oči in ostrimo duha, da prav razumemo. Sicer smo v nevarnosti, da nehote hvalimo lenobo, ki je omogočila to rahlo uporabnost andaluzijskega življenja.

Znamenita lenoba Andaluzijca je oblika in obrazec njegove kulture. Kultura kakor sem že rekel, ne pomeni nič drugega kot postavitve enačbe, s katero skušamo rešiti življenjsko vprašanje. Toda življenjski problem se lahko postavi na dva načina. Če hočemo dati življenju maksimum jakosti, bo enačba zahtevala od nas maksimalni napor sil. Toda omejimo vnaprej življenjsko vprašanje, stremimo za minimalnim življenjem in tako bomo prišli z najmanjšim trudom do rešitve, ki glede popolnosti ni manjša od rešitve podjetnejšega ljudstva. To je slučaj Andaluzijca. Njegova rešitev je globoka in drzna. Namesto da bi se trudil za življenje, živi, da se trudi. Ogibanje truda je načelo njegove bitnosti.

Napak bi bila domneva, da se Seviljanec odreka življenju Angleža iz City zato, ker ni zmožen, toliko delati kot

ta. On bi tak način življenja, četudi bi mu padel brez dela kot dar kake vile v naročje, z grozo zavrnil Lenoba je pri Andaluzijcu lahko tudi napaka ali pregreha, toda v prvi vrsti ni napaka in pregreha, temveč nič več in nič manj — njegov življenjski vzor. To je paradokson, o katerem naj razmišlja vsak, kdor si lasti pravico razumeti Andaluzijo: Lenoba kot ideal in kot kulturni slog. Sicer pa moremo brez strahu namestu lenobe reči »najmanjši trud«. Pojem ostane isti, le njegova podoba je nekoliko dostojnejša.

Današnjaki smo iz zgodovinske dobe, ki je bolj nego katerakoli druga nepravila iz »najmanjšega truda« življenjski vzor, in težko nam bo razumeti življenjsko zadržanje, ki je našemu tako nasprotno. Mi tolmačimo lenobo vnaprej kot golo zanikanje, pohajkovanje. Toda ne pretiravajmo andaluzijske lenobe! Slednjič so morali vendarle vselej storiti vse potrebno, saj Andaluzija obstaja. Njihova nemarnost ne izključuje popolnoma dela. Ona je prejšnji način in smisel njihovega dela. Končno pa je lenoba, kakor je rekel Fr. Schlegel, zadnje dobro, ki nam je ostalo od paradiza. In je Andaluzija torej edino ljudstvo Zapada, ki je ostalo zvesto rajskemu življenjskemu idealu. Ta zvestoba bi bila nemogoča, če ne bi pokrajina, v kateri biva Andaluzijec, olajšala tega življenjskega sloga.

Na severnjaka učinkujeta svetloba in lepota barv andaluzijske pokrajine kot silen mlk, ki ga naganja k bedastocam. Zato meni, da bi bili tudi Andaluzijci bedasti, če jih ne bi zadrževala lenoba. Severnjak si napravi iz njih podobo življenja sipajočega ljudstva in če vidi Seviljanko z njenimi kot noč črnimi očmi, sluti neznanski žar in čudovite strasti v njeni duši. Toda on se temeljito moti. Njemu uide, da izkorišča Andaluzijec prednosti svojega medija v nasprotnem smislu. Andaluzijsko ljudstvo poseduje minimum življenjskosti, ravno toliko, kolikor je dobi iz presonenega zraka in iz rodovitne zemlje. Do svoje okolice je kar moči pasiven ter živi kot rastlina, v čudovitem ozračju svoje dežele.

Življenje v paradizu je vegetativno življenje. Paradiz pomeni vrt. In bitnost rastline se od živalske razlikuje po tem, da se ne vtika samodejno v svojo okolico. S svojimi koreninami sprejema hrano iz zemlje, s svojimi listi pije sonce in veter. Življenje pomeni zanjo spre-

jemanje živeža od zunaj in v sprejemanju biti srečen. Za majhen zelen list je sonce hrana in ljubkanje obenem. Za žival pa sta hrana in uživanje ločena. Žival se mora truditi, da dobi svojo hrano ter si mora s posredovanjem drugih funkcij iskati svoje veselje. Čim dlje gremo proti severu, tem globlji je prepad med tema dvema stranema življenja. Andaluzijcu se zdi angleški ali nemški način življenja prav tako prismojen kakor razvedrilo, oboje brez mere in drugo ločeno od drugega. Andaluzijec raiši manj dela ter se zmerno zabava, toda oboje hkrati. Oba delovanja se zlijeta v eno samo gesto življenja, ki pohlevno teče, brez odmorov in brez pretresljajev, neskončen. Adagio cantabile. V Andaluziji se praznik, nedelja nekako izlije nad ostanek tedna in izpolni delovne dni s svečanostjo in zlatim mirom. Toda nasprotno je tudi praznik manj izločljiv in oddaljen, nedelja manj različna od delavnika nego pri severnih rasah. Sevilla je razuzdana, le za tučca. Za domačina je življenje zmerom nekoliko praznika in nikoli popolnoma.

Kar se zdi Andaluzijcu važno, to je baš vsakdanjost življenja, veriga tihih, preprostih radosti, ki se lahko popolnoma enakomerno brez višin in globin vlečejo skozi vse življenje. V paradizu ni prostora za močne, strastno za kratke trenutke stisnjene užitke, katerim slede ure praznote in kesanja. Rastlina, ta kos paradiza, uživa zmerom, toda brez prestanka; ona uživa v tem, da proži svoje liste sončnim žarkom, da se zibljejo njene veje v rahlem vetru in da se njeno staničje poživlja ob dežju. Četudi se zdi severnjaku še tako neverjetno, vendar so v tem kotu planeta tisoči ljudi, katerim je uživanje milega neba najslajša uteha. Ne da se popisati, koliko sreče je za Andaluzijca v njegovem podnebnju, v njegovem nebu, v njegovih jutrih in v njegovih večernih mrakih. Njegove radosti niso notranje, niso duhovne in ne slone na izročenihi kulturnih dobrinah. Korenine njegovega bistva so v elementarni, globoki in trajni osrečitvi po kozmični lepoti. Andaluzijec ima rastlinski občutek za življenje: on živi v glavnem s kožo. Dobro in zlo sta zanj v prvi vrsti kožne vrednote. Dobro je mehko in voljno, slabo pa, kar se raskavo in ostro dotika. Njegov resnični, večni praznik je živeti v ozračju, ki pronikne v njegovo bistvo in podeli vsemu, kar dela, lahko, top-

lo mičnost ter je v nekem oziru ljubka prasluka njegovega vedenja. Andaluzijec bi rad odlikoval svojo kulturo po podobi svojega ozračja.* ip.

* Upam, da me bodo pravilno razumeli. Andaluzijcu ne očitam da samo životari. Menim da njegova kultura — in odtod njegova duhovna aktivnost — zvišuje in olepšuje vegetativno stran življenja. Odtod poleg mnogih drugih posameznih potez nežno prijateljstvo Andaluzijca z rastlino, s koristno in lepotno rastlino, s trto in cvetlico. On goji oljko, pa tudi cvetlični lo-

nec. Socialistična občutljivost je ponovno pokazala na to da andaluzijski kmet skoraj nič ne je in da obstaja njegova hrana iz suhega kruha in čebule. Dejstvo je neizpodbitno toda opazovanje je napačno, ker je nepopolno. Resnici se približamo s pristavkom, da v Andaluziji vsi ljudje slabo jedo, ne samo revni Andaluzijska kuhinja je najmanj negovana, najbolj primitivna in pičila na vsem polotoku. Baskovski dninar je več in boljše od bogataša v Cordobi ali Jaénu. Celo v tem posnema Andaluzijec rastlino: hrani se, ne da bi jedel, živi, ker ga obdajata nebo in zemlja.

KULI SE JE ZGRUDIL

Lije kakor iz škafa. Tudi to se primeri v Pekingju. Dež tako rekoč razmoči to mesto. V nekaj minutah se spremeni prah v blato in glen.

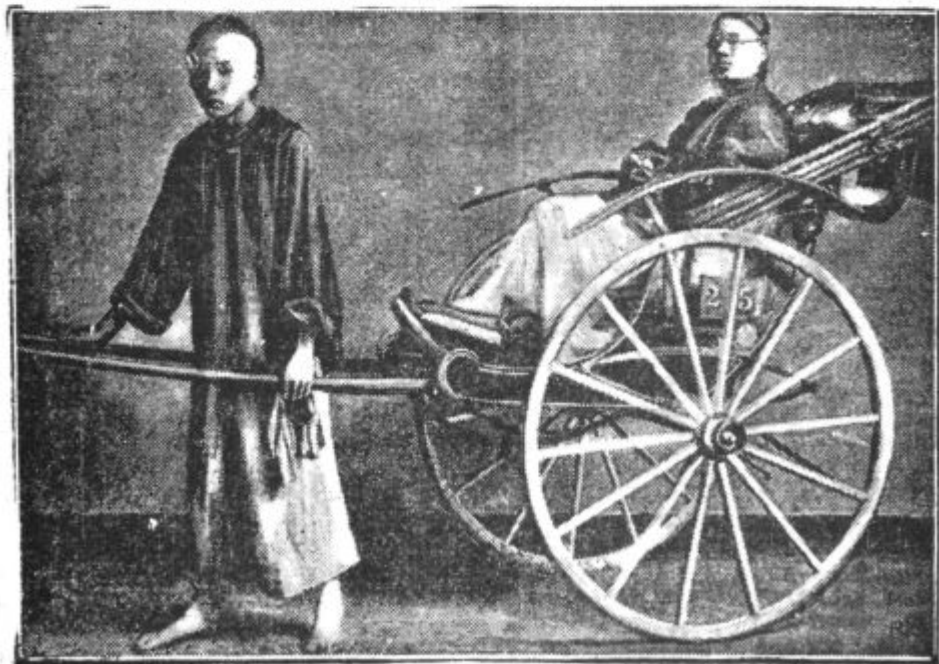
Kljub slabemu vremenu se potikajo krošnjarji po ulicah. Slišim njih zategnjene, samotno zveneče klice, s katerimi hvalijo svoje blago. V meni se zbudi želja po kratkem sprehodu.

Pozvonim hotelskemu služabniku in ga vprašam, če je zelo brezobzirno ob takem vremenu vpreči kulija v rikšo. Služabnik se nad mojim obzirnim vprašanjem samo reži: kuli je vendar zato tu, da opravlja svoje delo podnevi in ponoči in ob vsakem vremenu, »celo tedaj, če bi zunaj deževala bodala«. Vzlic

temu mi je neprijetno, da bi pustil dirkati kulija, ko vendar lahko sedim na suhem pod streho. »Pošlji mi kulija«, mu naročim. Služabnik maje z glavo, toda gre.

Cedeč se od mokrote stopi kuli z veselim obrazom predme. Ko je zvedel, kaj hočem od njega, se skoraj sramečljivo smeji: »Te kaplje dežjal! To ni nič!« Tega je navajen. To je povedal s glasom, kakor da bi zunaj sijalo najlepše sonce. Njegov veseli obraz razprši moj zadnji dvom. »V dveh minutah pojdeva«, mu rečem.

Kitajec v splošnem ni tenkočuten. Niti približno se ne more povedati, kaj vse prenese. Kitajec je neverjetno žilav in vztrajen. V premagovanju svoje

KULI & RIKŠO

usode so Kitajci brezprimerni. Noben drug narod ne pozna potrpežljivosti v taki meri: Religiozno usmerjena vdanost, ki pa ni izraz slabosti, torej nečesa suženjskega, temveč izraz pravega občutka dolžnosti. Vse udarce usode ima Kitajec za dejstva, ki jih ni mogoče spremeniti. Zato n. pr. ubog Kitajec ne pozna socialnega umovanja. Kitajec stori vse, kar zmore človek. Kar je nad človeško močjo, to je Kitajcu tuje. Tu obstane in niti deset konj ga ne more premakniti. Odtod za nas nenavadno okorelo pojmovanje časti ali »obraz«, kakor pravijo Kitajci. Pod častjo razumejo na Kitajskem božansko dolžnost, ki je neosebna in nima zato nič skupnega z osebnim ponosom. Vsak Kitajec mora varovati »obraz« iz spoštovanja do rodbine, sorodstva, do praprednikov, ki žive kot čuječi duhovi. Osebna žalitev se smatra kot sramotitev vseh prednikov, ki so obenem bogovi. Zato je čast prizadeta samo tedaj, če so istočasno razžaljeni tudi predniki. Če ozmerjaš Kitajca osebno, se navadno smeji, ker se ne čuti prizadetega. Treba je najprej razžaliti njegovega očeta ali mater ali praočeta, šele potem čuti dolžnost rešiti svoj »li'en« (obraz). Sicer ravnodušni Kitajec se v tem slučaju zelo vznemiri.

S takimi mislimi sedim na gugajočem se stolu v rikši. »Vangba«, kitajski bog dežja, blagoslavlja zemljo z vso silo. Tla so popolnoma razmočena. Kuli pred menoj gazi do kolen v črnem blatu. Korak za korakom. Tudi kolesa se pogrezata v blato do osi.

Čudim se tej žilavosti. Smili se mi. »Ne gre več?« mu zakličem, »imam s seboj dežni plašč in grem lahko peš, da prideva iz tega blata.« Kuli se malo obrne in pravi: »Saj to ni nič. Bova že prišla naprej. Samo počasi gre. Kmalu ne bo več blata.« S stisnjenimi ustnicami vleče naprej. Njegov prsni koš se razteza in vpada. Sape mu zmanjkuje.

Slednjič sva iz najhujšega blata. Pot pred nama se ne zdi več tako slaba. Blata je komaj še toliko, da se pogrezata vanj gumijasta obroča rikše. Kuli teče. Rikša se ziblje sem in tja. Cesta je grbasta, polna lukenj. Kuli nima čevljev.

Nebo je še vedno neizprosno. »Kuaer lei« — Pozor!, kliče kuli nasproti vozečemu in zavije v stransko ulico Blata nič koliko. Kuli se pogrezne vanj. V naslednjem trenutku tudi rikša.

Zdaj je konec, si mislim. Ne. Kulij vleče zdaj voz naprej, zdaj nazaj. Vzne-

S TAŠČICO V TICISTANU

Otonu Župančiču za 60 letnico

*Zdaj, taščica, pač glad in hlad te grabl.
Da varna si pri meni, se zavedaš.
Tako zaupno mi na roko sedaš.
Kako bi se odrekla sladki vabil!*

*To danes ti naročam, ne pozabi:
ves božji čas po parku bistro gledaš
in polizvedbe široma razpredaš —
še zama svojo spretnost uporabil!*

*Poišči tu družico modro švedsko,
— gotovo v mrazu sem je priletela —
pa tole na uho ji zagostišli!*

*»Časti tu kneza Pevca ljudstvo kmetsko.
Če kdaj še s severa mi prideš doli,
s seboj prinesi Otonu Nobela.«*

Anton Debeljak

mirjen sledim vsaki njegovi kretnji. Če se spotakne, bom ležal v blatu. Kljub temu noče, da bi izstopil. Pravi, da mu ne smem storiti tega.

Ulica je prazna. Nikjer nobenega človeka. Kakih sto metrov pred nama stoji prazna rikša sredi ceste. Najbrž si je kuli poiskal zavetišče v kaki hiši, ker mu je voz obtičal v blatu, si mislim. Ko sva dospela tja, je moj kuli zakričal: »Prosto pot!« Nihče se ni ganil. Tudi na ponovne klice ne. Slednjič spusti kuli oje na tla ter gre sam na posel. Jaz ostanem pod krovom in čakam.

Zdajci prihiti moj kuli ves vznemirjen in mahajoč z rokami. Pove mi, da

je oni kuli padel, da leži z obrazom v blatu in da je mrtev.

Skočim iz rikše. Blato mi sega čez kolena »Kje je kuli tu je samo rikša, človeka pa ni nikjer!« sem rekel. Moj kuli pokaže na tla. Pogledam pazljivo in vidim, kako štrli roka iz blata. Ko sva ga izvlekla iz blata in ga položila na podnožnik rikše, vidim, da je že mrtev »Pojdi hitro v kako hišo in pokliči ljudi!« velim svojemu kuliju.

Ko odhiti, skušam s svojim robcem očistiti mrtvemu človeku obraz, nato začnem z umetnim dihanjem. Vse zaman.

Sopihajoč se vrne moj kuli: »Nihče noče pomagati. Praviyo, da so ga že sami videli, pa mu niso mogli pomagati. Mož je moral pač umreti, kajti sicer ne bi bil umrl. To je pač »ming« (usoda) Kuli utihne in gleda sočutno na mrtveca.

Greva naprej. Dež noče pojenjati. Čez nekaj časa prideva do policijske stražnice Lesena bajta z enim oknom. Dva policaja sedita notri. Začudena nad mojim stanjem — bil sem od tal do vrha umazan od blata — vstaneta oba in vprašata, kaj želim. Preden spregovorim, zagradi eden samokres ter se opasa. Bržkone meni, da mu bom sporočil roparski napad. Ko je zvedel, za kaj gre, mu je kar očitno odleglo. Še med mojim pripovedovanjem odloži svojo debelo pištolo (predvojni model) na mizo ter mi ponudi stol. Nato se pri-

makne k meni in pravi: »Moža je pač doletela njegova usoda. Kakor hitro bo prenehal dež, ga bomo odstranili. Zdaj bi bilo to delo precej neprijetno.« Natoči mi čaj in mi pravi, naj ostanem tu, dokler dežuje. »Ali je bil to vaš kulij?« me vpraša. Odkimam. »Potem«, se široko smeje, »vam pa to ni nič mar. Niti krste mu niste dolžni kupiti. Bodite popolnoma mirni, bomo že mi vse uredili. Iz številke na rikši bomo videli, iz katere garaže je in kdo je mrtvec. »Da«, sreblje čaj, »lastnik garaže bo moral plačati krsto in še par dolarjev za pogreb.«

Poslušam policaja z mení popolnoma tujo ravnodušnostjo. Čaja nisem poskusil več. Nato se poslovim.

Medtem je nehalo deževati. Svojega kulija pošljem domov. Peš hočem iti naprej.

Zamišljen korakam skozi brozgo, dokler ne pridem iz ulice in stopim na trdno cesto Hatamen. Oddahnem se. Dež je razčistil zrak, ki je sicer v Pekingju poln prahu...

Občutno se je shladilo. Iz za temnih krogel poslavljajočih se oblakov v daljavi se prikaže na zapadnem nebu sonce in ga prevleče z rdečkastim sijem. Kmalu bo zašlo za višnjevimí potenicami zapadnih hribov.

— ip.

Iz pravkar izišle knjige E. Cordesa
»Peking — prazni prestol.«

BLANKENBURŽANKE NA PRESTOLIH

Poroka princese Friderike Lulze von Braunschweig z grškim prestolonaslednikom je zbudila spomin še na dve druge ženske, ki sta prišle iz blankenburškega gradu na evropski prestol. Mati Marije Terezije, velike nasprotnice Friderika Velikega, je bila iz Blankenburga. Ime ji je bilo Elizabeta Kristina ter se je s sedemnajstim letom poročila s tedanjim španskim kraljem Karolom VI. Deset let pozneje se je rodila zakonca dekilca, ki je dobila ime Marija Terezija. Elizabeta Kristina je bila najstarejša med tremi sestrami.

Drugo sestro, šarloto Zofijo je snubil švedski kralj Karol XII., toda princeza se je poročila s sinom Petra Velikega, Aleksijem Petrovičem. Njun zakon ni bil posebno srečen. Še te zveze je bil car Nikolaj II., ki je vladal le tri leta na ruskem prestolu. Princeza je umrla komaj dvajsetletna v Kremlju. Ljudska domišljija je spletla okoli nje legendo, da sploh ni umrla, ampak da je skrivno zapustila Ru-

sijo ter zbežala v Ameriko. Tam je živela več desetletij, se potem vrnila v Evropo, kjer jo je v Parizu spoznal princ Morio Saški.

Najmlajša sestra pa se je poročila z vojvodo Ferdinandom Albrehtom II., katere mu je rodila osem sinov in šest hčera. Ena izmed njih je prišla na danski prestol, neka druga pa je postala žena Friderika Velikega.

gv

NAJMANJŠA BIBLIJA — EN SAM LIST

Nižjeavstrijski kmet z imenom Franz Wielach, čigar roka je vajena držati skoraj le koso ali plug, je v dobrih 3 mesecih — točno 130 urah spravil na navadno avstrijsko dopisnico vse besedilo Stare zaveze od ustvaritve človeka pa do Krista, kar predstavlja okoli 32000 besed. Porabil je 14 peres za tuš in črnilo, kakršno se uporablja za prepisovanje sekric ali not. Naslovi poglavij so pisani z rdečilom. Zgolj neupogljiva volja je zmogla to mikroskopsko delo, ki ga lahko bereš pod povečalom, a ki je bilo narejeno s golim očesom.

MLINARJEVA NANIKA

JOZE KRIVEC

NADALJEVANJE

V hiški je bilo zatohlo. Nanika je bila izmučena, vendar ni mogla zaspati. Po glavi ji je blodila misel o trgovcu, denarju, o odhodu od doma in slednjič o Blažeku, ki ji je pomagal. Čudila se je sama pri sebi, da je ta človek tako dober, ko pa so o njem govorili tako čudne reči. Njemu se je potožila in zdelo se ji je, da ji je zdaj laže.

Čutila je, da jo nekaj vleče k temu človeku. Saj je ljubezniv in dober. Večkrat ga je že opazovala, v košnji, mlatvi in oni večer, ko sta se vozila s trgatve. Tedaj ji je hotel nekaj reči, pa ga je zmotila. Zdaj se je kesala. Mogoče ji je hotel reči prav isto, kar bi zdaj ona njemu, če bi bil pri njej. Morda jo ljubi. Saj je vendar lepo imeti na svetu vsaj enega človeka, ki te razume in te tolaži. Lastna mati,

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEXANDRE DUMAS ST. © ILUSTRIRAL NÖRRETRANDERS © PONATIS N' DOVOLJEN

D'ARTAGNAN OMAHUJE

Myladyn krik je d'Artagnanu tako segel v srce, da se je sesedel na štor ter si zamašil ušesa. Toda to ni pomagalo mnogo, kajti kljub temu je slišal njene prošnje in grožnje. Bil je najmlaiši izmed vseh teh v boju preizkušanih mož in ni čudno, da mu je vpadel pogum

»Ne morem biti priča tega strašnega prizora! Ne morem dopustiti, da bi ta ženska umrla tako!«

Mylady je slišala te besede ter je znova upala. »D'Artagnan!« je zakli-

cala, »pomisli, da sem te nekoč ljubila!«

D'Artagnan je vstal ter se ji približal. Athos pa je potegnil svoj meč ter mu zastavil pot. »Če se ji približaš samo še za korak.« je dejal grozeče, »potem imaš opravka z menoj!« D'Artagnan je padel na kolena in pričel moliti.

»Krvnik!« je velel Athos ponovno, »pohiti in stori svojo dolžnost!«

oče in bratje so ji bili tuji. Brez tiste tople družinske besede, ki družijo ljudi, so stopali drug mimo drugega in se rezali ko psi in mačke.

»Nanika!« je nekdo poltiho poklical. Slišala je ta glas, vendar se ji je zdel tako daleč, da mu ni verjela.

»Nanika, ali spiš?«

Je, vendar je nekdo. Naniki je močno tolklo srce in vroče ji je postalo, da je vrgla odejo s sebe. Nekaj trenutkov je nemo strmela v okno.

Znova je potrkal.

»Nanika, jaz sem!«

Takoj je spoznala Blažeka, ki ga je skozi okno razločno videla.

»Ah, Blažek! Ti si?« je vzdihnila in skočila k oknu. Srce ji je tolklo, kakor ga ni slišala še nikoli in v razgrotelo telo je dahnila mrzla jesenska sapa, ki pa je ni čutila. Čutila je samo, da ji je planila vsa kri v glavo.

»Ti si, Blažek?« je ponovila šepetaje.

»Ali si sama?«

»Da!« je boječe odvrnila.

V oknu ni bilo križev; skočil je v hiško. Nanika se ga ni bala. Prišel je veliki trenutek, ki si ga je tako želela

UMRI V MIRU!

»Da, vaša milost,« je odgovoril krvnik, »kakor resnično sem pravi kristjan, tako verujem, da je ta ženska zaslužila pravično kazen.«

»Dobro,« je rekel Athos in stopil korak bliže k Mylady.

»Odpuščam vam zlo, ki ste mi ga storili,« je rekel slovesno. »Odpuščam vam moje izgubljeno življenje, izgubo moje časti in osramotitev moje ljubezni. Umríte v miru!«

Zdaj se je približal tudi lord Winter:

»Odpuščam vam zastupitev mojega brata, umor njegove milosti, buckinghamskega vojvode, Feltonovo smrt in vaš poskus, da mi vzamete življenje. Ločíte se v miru!«

»In jaz,« je spregovoril d'Artagnan, »vam odpuščam umor moje uboge prijateljice in vaše zasledovanje. Odpuščam vam in vas pomilujem. Umríte v miru!«

»Torej sem res izgubljena,« je mrmljala Mylady v angleščini. »Torej moram res umreti!«

in ki bo spremenil njeno življenje.

Naslednjega dne sta sedela na vozu in peljala v mesto krompir.

★

Pozimi so luščili bučnice. Vse večere so vriskali po vasi fantje in zavill zdaj v to, zdaj v ono hišo. Tako je šlo, dokler niso zluščili pri vseh premožnejših hišah v vasi. Dekleta so nestrno čakala, kdaj pride njen v hišo in ji skrivaj namigne, naj ga počaka, da bosta šla skupaj domov.

Tudi Blažek je hodil s fanti, Nanika pa z dekleti. Saj drugega dela zvečer ni bilo. Ljudje so presedeli vse dneve v kočah in noči ni hotelo biti nikoli konec. Pa Naniki in Blažeku tudi ni šlo za drugo, ko da sta šla skupaj domov, stala v zmrzlem snegu in govorila marsikaj. Našla sta se in razumela. Na leto bi si postavila kočo, četudi butano, samo da bo streha — in bi se vzela. Saj je Nanika vedno trdila, da pojde rajši v vodo, kakor bi živel pri starem še nekaj mesecev.

Blažek jo je tolažil, pa navsezadnje je tudi on mislil isto. Saj je tudi on hotel delati zase, ustvariti lastni dom in leči v svojo posteljo. Zdelo se mu je, da je delal že preveč za druge, za mlajše brate in sestre, ki mu ne bodo nikoli rekli za to niti dobre besede. Oče in mati sta že stara in po smrti enega ali drugega bo dobil on prav toliko dote kot ostali. Ko mu je Nanika razodela svoje misli, ga je bilo sram, da bi mogel zapustiti domače in kar tako oditi. Pozneje pa je to premišljeval in zdelo se mu je vse prav.

Edina misel pri obeh je bila zdaj zemlja za kočo. Nekaj denarja je Blažek dobil od očeta. Ko je zvedel za njegove namene, je hodil nekaj časa napihnjen, nekaj v sebi kupal, končno pa dejal: »Ne morem te držati. Napravi si sam, da bo prav, saj si dovolj star!«

Pozneje mu je obljubil tudi pomoč pri gradnji. Konje, voz, les in nekaj delavcev mu je dal na razpolago.

★

Nekega januarskega jutra so hiteli ljudje proti mlinu. Stari mlinar je bil ves potolčen in stisnjen. Ko je zjutraj odprl pri lezu zatvornico, mu je na ledu spodrsnilo in zaneslo ga je pod kolesa, ki so ga zmečkala. Malo nižje mlina so ga potegnili iz vode.

Stare ženske so zmajevale z glavami in sklepale roke, dedci so strmeli v

mlinarja in ponavljali: »Nikoli nihče ne ve, kje ga čaka nesreča.«

Nanika pa je ob pogledu na očeta zaškripala z zobmi in si mislila: »To ima zdaj skopuh! Saj mi ni privoščil niti poštene rute in čevljev!«

Mlinarjeva zemlja se je razdelila. Denar, ki so ga imeli, ni zadostoval niti za pogrebne stroške, kaj še, da bi bilo mogoče izplačati njegov del dote. Mati je obdržala polovico zemlje, ostala polovica pa se je razdelila med štiri otroke. Dva, ki sta bila že poročena, sta dobila svoj del že pri ženitvi. Stefan, ki je bil pri vojaki in France, ki se je učil za kolarja, sta podedovala skupaj mlin s travnikom in zemljo okrog njega. Za onega, ki je hodil še v šolo, je obdržala zemljo do polnoletnosti mati. Nanika je dobila dve manjši njivi in polovico gorice v Halozah.

Da, Nanika je imela zemljo. Lahko si bo postavila kočo, posadila krompir in še sejala rž. Zdaj ne bo več dekla pri hiši; sama bo odločala o delu in delala bo za se.

Takoj na pomlad, ko so se ljudje pognali v zemljo in podili po njej spočite konje, je orala tudi ona in vihtela visoko v zrak bič; saj je orala na svojem in zase. Konje in plug si je sposodila pri materi. Posadila je krompir, na drugo njivo pa koruzo, za jaro rž je bilo že prepozno. Njivo je lepo povlačila kakor v vrtu, da so se ljudje ustavljali ob njej in govorili: »Mlinarjeva Nanika pa zna!«

Takoj nato je Blažek začel voziti pesek, les in potrebne stvari za kočo. Domenila sta se, da se vzameta, ko bo kočica že gotova. Iz vasi so mu prihajali pomagat fantje. Po dnevi so doma orali, sadili, kosili, zvečer pa so se zbirali na koncu vasi, zapeli in odšli v mesečni noči malo ven na polje, na Nanikino njivo, kjer so slekli suknjiče in kopali za kočjo zemljo.

Kočica s stenami iz zemlje je kar vidno rastla iz tal. Vse okrog je poganjalo žito klasje, sredi njega pa je rastla kočica. Stari so pravili: »Pa le mladi tudi dosti napravijo!«

Pa kako radi so delali. Veselilo jih je, da so lahko delali v miru, sami, ne da bi jih kdo nadzoroval. Ko so se ponoči vračali domov, so peli skozi vas in naznanjali, da so spet dvignili zid za eno plast.

Potem so nekega večera potegnili na

zidove tramovje. Ob luninem svitu pa je šla iz roke v roko opeka, vedno višje, dokler ni prišla na svoje mesto. Na dveh straneh so začeli in delo je šlo hitro naprej.

Naslednje jutro so ljudje strmeli v

rdeče pokrito kočo sredi polja. Blažekov oče je plačal celo najpotrebnejša mizarska dela, tako da je kočica bila že do druge košnje pripravljena.

Blažek in Nanika sta se vzela ter se preselila v novo kočico.

SNEG V VSEH BARVAH

RASTLINE, KI JEDO SNEG IN DRUGI »ČUDEZI«

Snega si skoraj ne moremo predstavljati v drugi barvi nego v beli. To se pravi, če se ravno ne taja in tvori pri tem rjavo gmoto, ki ji pravimo brozga. Toda to je izjema.

Priznati moramo, da je sneg bel, tako čudovito bel, da ne moremo preveč dolgo gledati s samimi očmi njegove nedolžne barve brez nevarnosti za svoj vid. Fizik pa ve, da je ta belina le skladna sestava vseh barv, kajti v naravi ni nič popolnoma belega. Učenjaki, ki se bavijo s človeško dušo in ki skušajo razlagati njeno stanje s trenutnimi pripetljaji v okolici, so prišli do presenetljivega rezultata, da izgubi človek, postavljen v pusto, mrtvo snežišče, kmalu svoje notranje ravnovesje in se pojavlja s slednjich težke motnje v njegovi miselnosti.

Veliko je moralo biti iznenadenje, ko se je 1818 vozil kapitan Ross ob groenlandski obali in so se mu na kopnem ležeča snežišča prikazala v — svetli rdeči barvi. Med nadaljnjo vožnjo je bila jakost barve zmerom večja, dokler ni v bližini Baffinskega zatoka dosegla svoje največje svetlobne sile. Rossa je ta naravni prizor tako obvladal, da je imenoval to ozemlje »Karminaste pečine«. Od daleč so prihajali ljudje, da si ogledajo rdeči sneg.

Kmalu potem se je razvedelo o rdečem snegu tudi v drugih krajih Arktide. Te posebnosti so odkrili celo v kalifornijski Sierrri Nevadi in v švicarskih Alpah. Ljudje so začeli dvomiti o tem, da je sneg samo bele barve. V znanstvenem svetu so zlasti znane izpovedi ribičev na velikem Blatnem jezeru.

Ti ribiči se niso čudili, ko so vsako leto na zamrznjenem jezeru videli velike snežne množine z močno rjavo barvo. Vedeli so, da je na teh mestih posebno lahko ribariti, kar je pomenilo zanje samo to, da se tam najlažje prebode ledena skorja. Tej posebnosti so rekli, da žre ledi Zakaj, tega niso vedeli. Je bilo pač tako. In bilo je dobro za-

nje, ker jim je olajšalo trdo delo.

Stopimo nekoliko naprej, pod Karpate. Ob vznožju leži tam majhna gorska vas. Trije turisti so se vrnili predčasno v vas s prestrašenimi obrazi. Nihče ni hotel verjeti njihovim besedam, da so videli zelen sneg. Vsi so se križali. Saj to ni mogoče! In vendar so imeli zelen sneg v svojih rokah. Pravi sneg. Čudež? Ne, temveč znak prebujajoče se zemlje, bližnje pomladi.

Odkod torej te nenavadne barve snega? V vseh tu navedenih primerih gre za mikroskopično majhne rastline, katerih življenjske zahteve so tako skromne, da morejo životariti celo v snegu, ki ne vsebuje skoraj nikake hrane. Samo njihova barva spreminja sneg. V vseh slučajih gre za nizke rastlinske kolonije, ki žive v vodi tajajočega se snega, torej vedno na njegovi površini.

Toda tudi to še ne zadostuje.

Morda ste se povzpeli kdaj nekoliko više na vrhove Alp, kjer ste odkrili — črn sneg? »Črna snega«, porečete, »še nisem videl nikoli«. No, potem še niste doživeli te dvomljive sreče, kajti črn sneg obstaja v resnici, čeprav nasprotuje vsem našim predstavam. Sami bi lahko razrešili to skrivnost, da ste bili nekoliko bolj pazljivi. Pri tej barvi ne gre namreč za kako vrsto nevidnih alg, ampak za — žive bolhe! Za ledeniške bolhe, ki se zberejo v milijonskem številu na snegu, da se zdi popolnoma črn.

Torej je vendarle sreča, da je naš sneg bel. Celó zamižati moramo, če se spremeni v razvbito umazano brozgo!

clg

Kogar ne častiš, od tega se ne učiš rad kaj neznanega.

Velik del meščanstva, skoraj vse plemstvo se je izvrglo, to je ponemčilo ali poitalijančilo, kmet pa je ostal Slovenec stare korenine kakor ga je Bog ustvaril, akoravno so se naše meje na vseh straneh ožile kakor otoki iz glinjaka sredi burnega morja.

V. Mencinger

MRZELO V „BOG V TRBOVLJAH“

Na lanskem občnem zboru angleške Library Association v Scarboroughu je imel yorški nadškof dr. William Temple otvoritveni nagovor, v katerem je dejal tudi tole: »Človeštvu je storjena velika usluga s prikazovanjem vsakdanjosti. Da me ne

boste napak razumeli, moram dodati, da vsakdanji predmet ne napravi umetniškega dela drugorednega.« Te besede se lahko uporabijo ob presoji nove Mrzelove knjige, ki pripoveduje v obliki in slogu starih pravljic o vsakdanji resničnosti človeškega življenja v moralni in materialni stiski našega časa.

Frigidovo literarno ime se je otajalo ob prvem nastopu v dvorani Delavske zbornice ter se kmalu nato pokazalo v »Lučih s ceste«, ki so prisvetile iz pisateljeve socialne predmetnosti, obdane z osebno čustvenostjo. Po daljšem premolku je izdal novo knjigo, s katero je ostal zvest sebi in svoji umetnosti, čeprav skuša dati svoj besedi, ki jo spremlja več ali manj skrit podsmeh stvarnejšo vsebino. Zbadljive zasmehljivosti, ki so jo eni pričakovali drugi pa se je bali, ni v njegovih pravljicah, k razodevajo le zdravo dvomičnost previdne obzirnega duha.

Knjiga vsebuje šest pravljic, prepletenih z bridko vsakdanjostjo malega človeka vzlic »onostranskim motivom« in »vsemirskim izletom«, ki so tu pa tam v nasprotju z določenimi verskimi nazori in z nauk o zakonih ki vladajo svet. Najboljša — sivena temu navadnemu in splošnemu izraza — je poleg »Pravljice o čestnem pometcu« prva o »Bogu v Trbovljah«, pe kateri je knjiga imenovana. V pravljici je edini izmišljaj o Bogu Očetu in njegovih nebeških soprebivalcih, vse drugo je gola in g. 1904, prikazana z ustvarjajočo misli-

jo, ki izraža in sproža globlja in silnejša čuvstva od onih v vsakdanjem življenju. Zadnja »Pravljica o malem Trina stiču, o drobni solzi z materinega groba in o velikem kralju« skoraj ne spada v okvir te zbirke kajti z njo se je pisatelj odaljil temeljni snovi svojih modernih pravljic.

Ne toliko zgodbe same, kolikor okolje ali ozračje, v katerem se odigravajo Mrzelove socialne pravljice, to privlači bralca z uporno otožnostjo in s tihim soglašanjem. Izmena med bralčevim in pisateljevim duhom je podana. Literarni občan ima zadovoljstvo nad knjigo, ki mu odkriva barvo in zvok vsakdanjega življenja v sodobni krizi.

Pripovedovanje je gladko, jezik v skladu s Pravopisom, razen nekaj izjem. Le redko se ustavi oko ob kakem časnikarskem izrazu. Iznajdljivejši slog bi motil in le odvrčal bralčevo sodoživljanje. Knjiga je tiskarsko lepo opremljena in vsebuje tudi dva deset celostranskih izvornih lesorezov M. Sedeja.

Iv. Podržaj

FOTOAMATER UMETNA LUC V AMATERJEVI PRAKSI

Zima je čas za snemanje nepregledne vrste nad vse hvaležnih motivov na prostem, je pa tudi čas, ki ga amater ob dolgih večerih najrajši izkorišča za nič manj hvaležno snemanje ob umetni svetlobi. Tu se kaže prav za prav najočitneje, koliko ustvarjalnega duha je v ljubitelju svetlobne umetnosti, kajti vse, kar je potrebno za komponiranje učinkovite slike, od postave predmeta do njegove razsvetljave, se tu ne ponuja kakor v prosti naravi samo od sebe, temveč je odvisno od fotografove iznajdljivosti, od njegovega okusa, od njegove duševne prisebnosti.

Kar se tiče tehnične strani teh posnetkov, vemo seveda, da ni nič težja nego za posnetke v naravni luči, v marsičem je celo lažja preprostejša. S tem ni rečeno, da smemo smemalno tehnično umetno razsvetljenih motivov zanemarjati. Nasprotno, vsakomur bo le v korist, če si za to področje že v naprej pridobi nekaj teoretičnega znanja, ki ga hočemo v naslednjem zgoštili v deset kratkih poglavij, pri čemer naj še omenimo, da razumemo pod umetno razsvetljavo tukaj v prvi vrsti razsvetljavo z električnimi žarnicami primernih žarometih, ki so med vsemi vrstami umetnih svetil pač najbolj praktične, za trajno delo najcenejše in tudi najbolj izdatne. Amater za lastno glavo si ne vedel tudi za delo z drugimi umetnimi svetili: pobrati iz teh poglavij koristna napotila.

1. Plastično uporabljanje predmetov

Načinov da podamo obel ali kokkast predmet s svetlobo žarnice plastično, »prisemljivo«, je več. Če z eno samo žarometnico na primernem mestu lahko dosežemo plastično učinkujočo razdelitev svetlobnih

stopenj na predmetu. To se zgodi n. pr. tako, da postavimo svetilo levo ali desno od kamere, ne da bi bil kot med smerjo svetlobe in osja kamere premajhen. Ta kot naj znaša 30 do 50 stopenj. S tem dosežemo, da je tista stran predmeta, ki je obrnjena proti svetlobi svetlejša nego druga in da se iz svetlobe in sence sestavi plastika slike. Če je nerazsvetljena stran pretemna, tako da se nam je bati preskope osvetlitve (posebno če gre za temne predmete) tedaj je potrebno da to stran malo razsvetlujemo. Za to nam rabi preprosta reflektirajoča stena iz belega kartona ali okvir, ki napnemo nanj belo platno. Plastično razsvetljava nam dasta tudi dve žarnici, pri čemer nam rabi ena za glavno luč, druga pa samo za osvetlitev senčne strani. Če sta žarnici enako močni, moramo drugo postaviti znatno bolj daleč od predmeta nego prvo, da dosežemo stopnjevano razsvetlitev.

2 Večja plastika z razsvetljava od zadaj

Pri portretiranju glav dosežemo posebno močno svetlobno plastiko, če razsvetlujemo glavo od zadaj z drugo žarometnico tako, da »oplazi« ta svetloba od zadaj lice in z ostrimi robovimi lučmi poudari obliko spodnjega dela glave. Žarometnica mora biti v tem primeru precej tik za glavo. Postaviti pa jo moramo tako, da ne bo sijala neposredno v objektiv.

3 Trda in mehka svetloba

Žarometnica je mnogostransko svetlo, ki ga lahko uglasimo po svojih željah. Zpomniti si moramo da daje svetilka v bližini predmeta trde slike, oddaljenejša svetilka pa mehkejšo luč z milejšimi prehodi med svetlim in temnim. Tudi mnogo raztresene svetlobe, ki se odbija s svetlih sten na predmet, omiljuje kontraste in osvetljuje senčne dele na predmetu.

4. Močna in slabotnejša osenčenja

Kdor snema predmete ali osebe z žarnico lahko po mili volji dobiva močnejša ali slabotnejša osenčenja na ozadje. Na osenčje učinkuje barva ozadja in namestitve svetila. Samo na svetlih ozadjih bomo dobili močna osenčenja. Kar se tiče svetila, pa velja naslednje: žarnica brez žaromet v navadnem oknu predstavlja nasproti široki reflektorski luči skoraj točkasto svetilo in to daje izrazita ostrejša osenčenja. Če hočemo osenčenja omiliti, pa postavimo kakšnih 15 cm pred žaromet razpršilni zaslon iz svila ali pergamentnega papirja v velikosti kakšnih 50x50 cm.

5 Razdelitev sence

S preprostim trikot dosežemo tudi z eno samo žarometnico boljše razdelitev sence pri notranjih posnetkih posnetkih skupin, vsakokratnih predmetov itd. Objektiv zaslonimo na manjšo zaslonko, tako da moremo potem osvetlitev podaljša-

ti, med osvetlitvijo pa premikamo svetilo premo mimo predmeta. S tem, da stopi namesto prvotne sence nekoliko odlomkov sekunde pozneje neposredna svetloba potujoče svetilke, se velika nasprotja v svetlobi omilijo in dosežemo bolj izenačeno razsvetljava.

6 Posebni učinki s svetlobnimi stožci

Pri snemanju manjših predmetov dosežemo posebne svetlobne učinke z žarometnico na naslednji način. Urežemo si kos lepenke ki naj bo večji nego obseg žarometu. V tej lepenki izrežemo okroglo, 2 do 4 cm široko luknjo. Če postavimo ta zaslon z luknjo pred žaromet, prisilimo svetlobo, da se mora širiti v stožčasti obliki. V temnem prostoru, kjer je vedno nekaj prahu, bomo ta svetlobni stožec jasno videli in mogoče nam ga je slikati s strani proti temnemu ozadju.

7. Kako si očuvamo luči

Moderne fotografske žarnice gore z veliko svetlobo, ker so običajno preobtežene. Zato imajo tudi krajšo življenjsko dobo. Če jih hočemo pri ustanavljanju shediti, jim ne damo, da bi gorele s polno napetostjo temveč jih priključimo na upor, ki ga lahko posebe kupimo. Za ustanovitev zadostuje slabotnejša svetloba, med katero življenjska doba žarnice ne trpi. Med snemanjem samim pa upor sevoda za trenutek ki ga potrebujemo izključimo tako da more žarnica zagoreti s polno svetlobo.

8. Reprodukcijska z umetno svetlobo

Za reprodukcijo papirnih predlog nam je treba enakomerno razsvetljava celotne predloge. To dosežemo najbolje z dvema enakima žarnicama ki ju postavimo v enako daljavo na obe strani predloge. Namestiti ju moramo tako da sileta n. pr. iz razdalje 50 cm v kotu 45 stopinj na predlogo.

9 Osvetlitev svetlih in temnih predmetov

Pravilni čas osvetlitve se ravna ne samo po svetlobnosti in razdalji luči ter po svetlobnosti objektivu temveč tudi po svetlosti predmeta. Osvečitvene razlike znašajo tu pogostoma 1:4 to se pravi zelo temne predmete kakor črna blaga temne pasode itd. moramo osvetliti štirikrat dalj nego svetle predmete v enakih svetlobnih okoliščinah. Kdor nima zanesljivega merilca svetlobe naj v takšnih primerih napravi raiši nekoliko nosnetkov z različnimi osvečitvenimi časi.

10 Proti luči

Najlepše učinke dosežemo tudi z umetnimi svetili s snemanjem proti luči. Nekaj o tej razsvetlilni tehniki smo omenili že v 2 odstavku. Tudi v primeru da luč za predmetom ne sije naravnost proti objektivu je tu priporočljivo, da uporabimo protisvetlobni senčnik. **K. K.**

F I L A T E L I J A

Nove znamke po vsem svetu

ALBANIJA: Razen spominskega bloka je izšla še posebna serija z istimi slikami, kakor smo jih videli na njem. Obsega naslednje vrednote: sivo lilasto po 1 quindar, temno rjavo po 2 q., zeleno po 5 q., rjavo po 10 q., rdeče po 15q., sinjo po 25 q., sinje zeleno po 50 q., vijoličasto po 1 frank in rdeče rjavo po 2 franka.

AVSTRALIJA: Izšla je nova znamka za letalsko pošto, in sicer rdeče rjava za 1½ šilinga.

BRAZILIJA: V spomin na 150 letnico ustave Združenih držav je izšla posebna priložnostna znamka po 400 reijov v sinji barvi.

GDANSK: Letošnja serija dobredelnih znamk za zimsko pomoč kaže slike raznih kipov z zgodovinskih poslopij v Gdansku. Vrednote serije so naslednje: po 5+5 pfenigov vijoličasta, svetlo sinja po 10+5 pfenigov, smaragdno zelena po 25+15 pf. in karminasta in sinja po 40+25 pf. Znamke so izdelane zelo okusno.

EGIPT: Za letošnji arheološki kongres v Kairu so bile izdane tri posebne znamke, in sicer rdeče rjava po 5 milliemov, temno vijoličasta po 15 m. in sinja po 20 milliemov.

FRANCIJA: Priložnostni znamki po 30+70 centimov (zelena) in 55+75 c. (rdeča) s sliko Nike Samotraške, ki so se doslej prodajale samo na muzejskih razglednicah, se dobe po novi odredbi tudi v celih polah kot redne frankovne znamke.

JUŽNA AFRIKA: Izšla je frankovna znamka po 6 pennyjev, zelena in rdeča, z napisom »SUID-AFRIKA«.

JUŽNA RODEZIJA: Šele zdaj so bile izdane nove redne znamke s sliko kralja Jurija VI. Serija ima naslednje vrednote: zeleno po ¼ pennyja, rdečo po 1 p., rjavo po 1½ p., rdeče po 4 p., črno po 6 p., sinje zeleno po 8 p., svetlo sinjo po 9 p., zeleno in črno po 1 šiling, olivno rumeno in črno po 1½ š., rjavo in črno po 2 š., vijoličasto in temno sinjo po 2½ š. in zeleno in temno sinjo po 5 šilingov.

KUBA: Za stoletnico, kar so v tej republici dobili prvo železnico, je dobila redna frankovna znamka po 25 centov iz leta 1927, zelen pretisk »1837—1937, Primer Centenario ferrosaril en Cuba« in novo vrednost »10 CENT«.

LIBANONSKA REPUBLIKA: Izšla je nova znamka za letalsko pošto. Kaže letalo nad gorovjem Baalom. Stane 10 piastrov in je vijoličaste barve.

LIECHTENSTEIN: Izšla je nova frankovna znamka po 30 rappov v sinji barvi. Hkrati so jo z ustrežajočim pretiskom spremenili tudi v znamko za uradno pošto.

LUKSEMBURG: Letošnja dobrodelna serija kaže sliko češkega kralja Václava, ki je bil tudi luksemburški knez. Obsega naslednje vrednote: rdečo in rdeče rjavo

po 10+5 centimov, vijoličasto in temno zeleno po 35+10 c., sinjo in rdeče rjavo po 70+20 c., temno zeleno in rdečo po 1 frank + 25 c., rjavo in vijoličasto po 1.25 fr. + 75 c. in olivno zeleno in sinjo po 1.75 fr. + 1.25 fr. Znamke so izdelane zelo lepo.

MONAKO: Izdane so bile nove frankovne znamke po 5 c. rdeča, po 10 c. sinja in po 1.75 fr. rožnata.

NIZOZEMSKA INDIJA: Izšla je nova frankovna znamka po 10 centov v opečnato rdeči barvi.

NORVEŠKA: Nova je frankovna znamka po 1 krono v temno zeleni barvi. Tudi službene znamke, in sicer oranžna po 7 oerov, olivna po 15 oerov in sinja po 30 oerov, so pred kratkim izšle.

PANAMA: Za 50 letnico prostovoljnih gasilcev (!) so izšle posebne frankovne znamke, in sicer: rdeče oranžna po ½ centa, temnozeleno po 1 c., rdeča po 2 c., sinja po 5 c. in temnolilasta po 10 c. — Za letalsko pošto so izšle ob isti priložnosti vrednote po 5 centov svetlo sinja, po 10 c. oranžna in po 20 c. rdeča.

PATIALA: Znamki Britanske Indije po 9 piesov v temno zeleni barvi in temno karminasta po 1 ana sta dobila pretisk »PATIALA STATE«.

ROMUNIJA: Izšli sta frankovni znamki po 3 in 6 lejev, obe v črni barvi.

RUSIJA: Tu so dobili novo frankovno znamko po 40 kopejk v temno rdeči barvi.

ZDRUŽENE DRŽAVE: V seriji propagandnih znamk za kolonije je izšla nova vijoličasta vrednota po 3 centa, to pot s sliko Virginjskih otokov.

STRAITS SETTLEMENTS: S sliko Jurija VI. sta izšli dve znamki, in sicer zelena po 2 centa ter oranžna in vijoličasta po 30 c.

VENEZUELA: V korist Rdečega križa je izdala Venezuela posebno doplačilno znamko po 5 centov.

Naše novosti

V marcu bo izdala naša poštna uprava posebne dobrodelne znamke, katerih prebitek bo porabljen za zgraditev železničarske bolnišnice v Demir kapiji. Serija bo obsegala naslednje znamke: zeleno po 1+1 din s sliko Demir kapije, po 1.50+1.50 din v rdeči barvi s sliko bolnišnice, po 2+2 din v sinje rdeči barvi s sliko sportne štafete (!) in po 3+3 din v sinji barvi s sliko kralja Aleksandra v admiralski uniformi. All bodo znamke že tiskane na tolikokrat obetanih novih strojih, še ni znano.

Posebne znamke bomo dobili tudi ob odkritju novega spomenika Neznanemu vojaku na Aval. Baje bodo izšle v posebnem spominskem bloku. Mislimo, da bi bila taktika izdajanja bloka zgrešena, ker bi s tem le odbili zbiralce, ki hočejo videti v blokih nekaj več kakor praudarno trgovanje. **B. R.**

ČLOVEK IN DOM

Cvrat in trpežen

Stol s pletenim sediščem iz ločja je trpežen in okusen. Oblazinjeni stoli niso

vedno najprimernejši. Stol, ki ga kaže slika, je zlasti dobro uporabljiv k pisalni mizi, kot sprejemni stol v moderni veži in kot lična oprava v čakalnici. Seveda mora biti tudi okolica v primernem skladu.

LETALSTVO

Prometna letala v Zedinjenih državah so v prvi polovici lanskega leta prevozila nad 550.000 potnikov, okoli 2 milijona kg tovora in okrog 4,6 milijona kg pošte. Njih zračna pot je znašala okoli 59 milijonov kilometrov.

Anglija gradi za poštni promet 28 velikih in 14 manjših letal. Ko bodo ta letala v prometu, bodo prevažala vsa pisma iz Anglije v vse dele britskega imperija brez posebne pristojbine.

O velikem letalu, ki ga grade v Zedinjenih državah, so se zvedele naslednje podrobnosti: Letalska teža tega orjaka bo znašala približno 42.500 kg. Pri krajših poletih bo v njem prostora za 75, pri daljših pa za 50 potnikov. Letalo bo imelo štiri motorje po 1500 ks. Njegova hitrost bo znašala do 320 km na uro, akcijski radij s 50 potniki pa nad 5000 km.

Romunska država je sklenila, da v interesu lastne obrambe zgradi veliko tovarno letal, pri kateri bo država udeležena s 75%. Tovarna bo poleg letal in letalskih motorjev izdelovala tudi avtomobila, motorna kolesa in podobna. tr

KNJIGE IN BEVIJE

Uredništvo je prejelo: ZDRAVNIŠKI VESTNIK, 1. IX., št. 12 vsebuje: Dr. M. Neuberger, Novi vidiki v patogenezi in terapiji primarne progresivne muskularne distrofije, konec članka dr. V. Kušarja Vaskularne sklerotične spremembe v ledvicah (s slikami), dr. Fr. Vogrinčiča prispevek Ekspektoracija in novi ekspektoransi stussispecta, osmrtnico dr. Iv. Hoeglerju (dr. Fr. Goestl), spominski članek Iv. Purkineu (dr. Iv. Pintar), konec aktualne razprave dr. M. Cerniča o »Slovarju slovenskega jezika« in naših vsakdanjih zdravniških potrebah, važno in za obstoj strokovnega glasila slovenskega zdravništva aktualno poročilo o sestanku glede »Zdravniškega vestnika«, ki ostane še nadalje v redakciji dr. R. Neubauerja na Golniku. Iz tega poročila se vidi, s kakšnimi težavami se mora boriti Zdravniški vestnik, ki ne zasluži vse podpore le s strani zdravnikov, ampak tudi s strani laične inteligence.

ILLUSTRIRTE ZEITUNG, LEIPZIG št. 4843 je v glavnem posvečena razvoju nemških avtomobilskih cest in nemške avtomobilske industrije. Nadaljnjih šest strani pa spominu pokojnega vojskovodje Ludendorffa. Splošno zanimivejši je drugi del številke s prispevkom »Janjar, dragocenost nemške vzhodne morske obale« in »Kapsko mesto, rajska Južna Afrika«. Zvezek se zaključuje z aktualnimi rubrikami iz politike, gospodarstva in kulture.

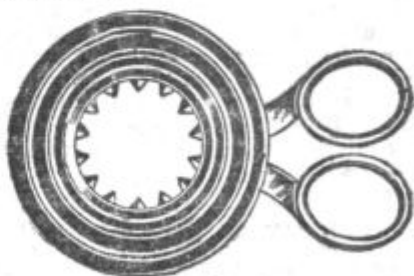
Neverjetnost ima na odru svojo življenjsko pravico, neresničnost pa ne. Neverjetno morejo pesniki in igralci razviti v resnično, na neresničnosti pa se ubije najboljši igralec.

M. Mell

PRAKTIČNE NOVOTE

Odpirač za jajca

Sveže, mehko kuhano jajce, ki ga pojedš iz lupine, je delikatesa, ki posebno ugaja h kavi ob zajtrku ali k čaju zvečer. Odpiranje takšnih jajc pa ni preveč udobna stvar, ker udariš večinoma z nožem malo preveč oklevajoče po vrhu jajca in uspeh je ta, da moraš pač večkrat udariti in da pridejo potem drobci lupine v notranjost, razen tega pa pomažeš po navadi še roke in namizni prt.

Novi odpiralč za jajca, nam tu pomaga. Izdelan je iz pokromane kovine, je neomejeno trpežen, poceni in zraven tega mičen. Delo ž njim je zelo preprosto. Jajce postaviš z vrhom navzgor v jajčno kupico, odpiralč držiš vodoravno nad njim, tako da leži rezalni obroč na njem, pritisneš s prosto roko lahko na odpiralč, ostrí zobje škarjastega vzvoda prebijejo lupino vse naokoli in vrh sedaj dvigneš, medtem ko drži druga roka jajce v kupici. Če imaš gosta, opraviš to delo lahko že v kuhinji in prineseš jajca z že tako rekoč našaganim vrhom na mizo.

PODOBNICA ZA BISTRE GLAVE

Pinguis

Po sličicah določi 15 imen za predmete in osebi. Tretja podobica v I. vrsti vsebuje 3 nazive (kavelj, obroč, golob), moža z žago oz. z metlo pa dasta le po 1 izraz. Iz dobljenih besed poišči z opuščanjem črk nove besede, ki pomenijo:

1. čad, 2. del voza, 3. zdravo! (lat.), 4. ročaj, 5. nag, tudi nogometni pojem, 6. bivamo, živimo, 7. Hercegovec, junak iz Gotovčeve operete, 8. turško srb. stara mera za težo (4. l.), 9. roka, 10. ime Ciganki v Puceljevi povesti (obratnica), 11. turško srb. naslov (naprej in nazaj enak), 12. dišeča rastlina, 13. tako bodi (konec očenaša), 14. ovenel, uvel, 15. predlog z rod., tož. in orodnikom. — Za pravilno rešitev razpisujemo tri nagrade v obliki slovenske knjige. Rešitve je treba poslati na uredništvo »Življenja in sveta« najkasneje do 20. t. m.

REŠITEV KRIZANKE V ST. 1.

Vodoravno: 1, ona, vrgel, mol-Riom, del, krt, ris, Rož, kot, oj mati pitam jo, ses, gos, kaa, žep, trn, mau-ruam, Grgar, anl. Navpik: in drdo podrgni, ori, sei, vol, lok, mesa sem, mrka — krm, Dimež, Toman, rja, rig, ŽiS, tja, Pag, tar, ura, Ual. — Za nagrado je bil izrebran Viktor Klanjšček v Murski Soboti.

368

Zive novice

Gospod Iks je ob 10 dopoldne zvedel zanimivo novico in jo je v naslednji uri povedal 4 prijateljem. Vsak izmed teh je v nadaljni uri sporočil novico 4 svojim prijateljem, a vsak izmed teh jo je povedal spet drugim 4 prijateljem itd. Koliko ljudi je ob 8. popoldne zvedelo za novico?

369

Kupčija z izgubo

Dve uri je nekdo prodajal za isto ceno. Od prodaje prve je imel 20% izgube, od prodaje druge pa 20% dobička. Vsa kupčija je dala 5 din izgube. Koliko sta bili uri prav za prav vredni?

370

Delitev

Pet delavcev je delalo različen čas. Skupaj so prejeli 600 din. To vsoto so si razdelili v skladu z opravljenim delom tako, da je prejel drugi določeno vsoto več nego prvi, tretji isto toliko več nego drugi, četrti isto toliko več nego tretji, peti isto toliko več nego četrti. Razen tega sta prva dva prejela skupaj vsoto, ki je bila sedemkrat manjša nego skupna vsota ostalih treh.

Koliko je prejel vsak izmed delavcev?

Rešitev k št. 365

(Ali je to mogoče?)

To sta števili 2 in 4.

Rešitev k št. 366

(Naloga z obrnjenim številom)

Z enačbo $(10x + y)$ $(10y + x)$ je enako 252 dobimo s preprostim računom število 21.

Rešitev k št. 367

(Tatvina in laž v družini)

Kozarec je vzel Branko. Le tako pridemo do rezultata, da sta resnico govorila le dva brata, ostali pa so se lagali.

Rešitev problema 228

1. Dg1—g7, Se4—g5, 2. Dg7—d4+, Sg5—e4, 3. Dd4—g1, Se4—g3, 4. Dg1—g3 mat.